

Posudek bakalářské práce:

Matouš Bořkovec, Italská imigrační politika a její dopady na vybrané skupiny migrantů – Maročany a Ukrajince, bac. práce IMS FSV UK 2008, 84 str.

„Cílem této práce je zkoumat současnou italskou imigrační politiku. Vymezit pojem italská imigrační politika je obtížné...“ Těmito slovy začíná na s. 4 (a opakovaně je to proklamováno na s. 7) práce, která současnou imigrační politiku nezkoumá jako svébytné politické téma v aréně italského politického života nýbrž oklikou prostřednictvím jejího dopadu „na vybrané skupiny migrantů – Maročany a Ukrajince“ (lépe řečeno Ukrajinky). Autor přitom chce italskou problematiku „zasadit do kontextu ‘globální migrační krize’“ (s.6). Na bakalářskou práci je toho až moc. Výsledkem je relativně rozsáhlá extensivní práce, která však problémy italské imigrační politiky tak úplně nezřehnuje.

Práce je rozdělena na úvod, dvě kapitoly a závěr, po němž následuje resumé, soupis použité literatury a pramenů, resp. přílohy. Úvod sleduje cíle a vymezení tématu (strukturu práce, její metodologii a terminologii), vymezuje českou i zahraniční literaturu a – poněkud nesystémově - přináší i kapitolku o italské imigrační politice jako součásti středomořského modelu migrační politiky.

V pasáži o metodologii práce autor proklamuje, že jeho „práce je kompilací sekundární literatury různého typu.“ (s.9) Do jaké míry je taková „metoda nákupního košíku“ slučitelná s charakterem bakalářské kvalifikační práce, ponechávám otevřeno. Autor dále sděluje, že „postup, který jsem zvolil, je zkoumání platných zákonů, statistik a sekundární literatury.“ (tamtéž). Zde ovšem již nejde o metodu, nýbrž o rámcový popis pramenné základny. A konečně prozradí autor: „širší teoretický základ jsem čerpal zejména z knih a článků ...“ (tamtéž). Jaký to ale konkrétně je teoretický základ, jaké jsou jeho klíčové teoremy a modely, jakou metodu autor zvolil, to už se blíže nedozvíme.

Zpracování „terminologické poznámky“ (s.10-12) je jistě záslužné. Ony pro čtenáře méně známé pojmy v ní však chybí („regularisace“, „Tocquevillův teorém“, „neformální pracovní trh“, „sekuritisace migrace“, „transnacionální péče“ ...) a nejsou vysvětleny ani tam, kde jsou aplikovány v textu (Regularisaci je dokonce věnována – v obsahu nezmiňovaná – podkapitolka na s. 55n). Rozumí těmto pojmům alespoň sám autor?

Již kapitolka o české literatuře k tématu migrace v Itálii otevírá problém, který je typický pro celou práci: objevují se v ní (zkrácené) odkazy na knihy či studie, které nejsou citovány v seznamu literatury. Ten např. neobsahuje ani jednu samostatnou publikaci Pavla Barši (nabízela by se Politická teorie multikulturalismu z r. 1999 nebo Imigrační a integrační politika ve Francii... 2004), ale již na s. 13 je na tohoto autora (plus na obdobně v seznamu neuvedeného Dušana Drbohlava) bez dalšího odkazováno. Na další stránce se objeví tajemné dílo „Barša 2005“, s nímž se pak setkáváme častěji, aniž by jedinkrát byla uvedena jeho citace. Nepodařilo se mi nalézt ani „Bhagwati 2003“ (s.14) nebo „Baldwin-Edwards 2004“ (s.15, 18). V případě tajemného díla „Glick Schiller, Basch, Blanc-Szanton 1995“ se na s. 15 dozvíme, že je to práce, citovaná v jiné autorem použité práci (Lukšíková 2008). Že citování z druhé ruky, a nadto ve zkrácené formě, nepatří do kvalifikační práce, je sdělováno již v prosemináři. Citování blíže nespecifikovaných prací z druhé ruky a bez uvedení stránek, odkud byla tato citace získána, je však standardem autorovy práce. I to lze ovšem stupňovat: Když autor takto cituje Ferrarottiho knihu z r. 1984, činí tak na základě diplomové práce K. Polednové z r. 2000, kterou nemá uvedenu v seznamu literatury (s.19). Proklamace o „použití jen uvedené literatury“ čele bakalářské práce mění se tak ve frašku.

Politologická citační norma jistě není na IMS předpisem zakázaná, zvykem bývá ale používat citační úzus, běžný v ústavní řadě AUC-ST. Možná by autora přivedl na poněkud méně hříšnou citační cestu. Za úvahu by stálo též, kde autor objevil bibliografickou kategorii „studentské práce“? (s.13 a zvláštní kategorie v seznamu literatury s. 75n.) Je úspěšně obhájená disertace „studentská práce“? V ČR není zveřejnění disertace nutnou podmínkou

obdržení titulu. Nicméně je to dobrým zvykem - mj. ověřujícím před odbornou veřejností, že práce má opravdu disertační úroveň. Jestliže dvě - úspěšné - disertace katedry ZES nebyly, bohužel, publikovány, není to ještě důvod tvořit pro ně (ani pro práce nižší úrovně) zvláštní bibliografickou kategorii. Byla-li K. Polednovou současně s obhájením disertace publikována z jejího rámce studie v odborném tisku, je to ještě studentská práce nebo již „dospělá“ studie? Především ale tyto „literárně kritické“ hrátky v rozsahu jediné stránky nic neříkají o metodologii, kvalitě, obzoru, příkladnosti nebo zavrženíhodnosti zmíněných prací. Která z nich byla autorovi vodítkem a proč? Se kterou se názorově neshodl? O tom se čtenář nedozví.

Jak uvedeno, byli za autorem exemplární či případové vzorky zvoleni Maročané a Ukrajinky. Škoda, že autor nezdůvodnil svůj výběr. Podle tabulek, které v příloze přetiskuje (ale neanalyzuje) z italských zdrojů (s.81n.) jsou totiž pro poslední léta největšími skupinami migrantů v současné Itálii (2007) Albánci (bezmála 660 000 evidovaných osob) a Rumuni (620 000). Možná je tomu jinak, protože dle tabulky v příloze 5 (k 31.12. 2006) bylo rumunských občanů, legálně pobývajících v Itálii jen 556 000 a Maročané tu o 6 000 předstihli legálně pobývající Albánci. Kdo však sleduje problémy italské vlády s migranty, setkává se právě s Albánci a rumunskými Romy, nikoliv však s Maročany a již vůbec ne s Ukrajinci. Co tedy vedlo autora k odsunutí těchto „aktuálně bolavých“ skupin do pozadí zájmu? Lepší zpracovanost tématu literaturou? Autor to jasně neříká.

Vlastní výkladový text je obsahově samozřejmě zajímavý. Čtenář se dozví mnoho o osudech marockých i ukrajinských migrantů, daleko méně však o motivech a konceptech zásahů italské vlády do imigrační problematiky. Itálie imigranty jednoznačně potřebuje, politická reprezentace však není schopna tuto pravdu politicky prodat, resp. má z jejího ozřejmení obavy a uchyluje se proto k metodám, které jsou v rozporu s imigrační politikou EU. Tak to zhruba lze vyčíst z textu, jasně formulováno jsem to v něm však nenašel a již vůbec ne doloženo na konkrétních rozborech „italské politiky“. Autor se omezuje na informace o udělování nebo neudělování imigračních kvót (s. 47), ale o politickém rozměru těchto vládních kroků se nedočteme nic. Ani politiku EU však autor nevykládá soustavně: nenašel jsem např. výklad o „rezolucích z roku 1994“, které autor s odkazem na Baršovou 2007 zmiňuje jako opuštěné na s. 42. A tam, kde autor hovoří o tom, co by „mělo existovat“ (např. s. 45), není jasno, zda je to (nenaplněné) přání dejme tomu Prodiho vlády nebo jeho vlastní anebo vyjádření obecné, ekonomicky motivované nutnosti.

Také tam, kde autor pojednává o italské migrační legislativě (v obsahu uvedená podkapitoly „Právní úprava pro vstup za účelem ...“ s. 48 nn.) jde jen o popis úředních aktů, nikoliv o rozbor příslušných zákonů. Jestliže autor na s. 50 konstatuje, že „nastavená pravidla velmi ztěžují možnosti legální migrace do Itálie za účelem zaměstnání i sezónní práce“, měl by vyložit logický politický a legislativní vztah takové blokace k masově udělovaným pracovním povolením, o nichž se hovoří na s. 47. Jde o cílené, necílené, neodstranitelné kontradikce? Proč? Na s. 52 autor hovoří o kvótách jako prostředku vládního „vydírání“ států. Neměl by se přece jen více zabývat italskou politikou....?

V závěru autor mj. říká, že „italská migrační politika dostatečně nereaguje na migrační strategie Maročanů a Ukrajinců...“ Proč? A proč by měla reagovat? Je to pro ni významné? Užitečné? Nebo je to spíše jen obecně mravné? Jaká jsou kritéria autorova hodnocení? Na konci práce zbývá čtenáři hromada otázek a vnitřní neklid, způsobený chaosem textu. Pohled do seznamu „použité literatury“ tento pocit jen posílí. Přesto soudím, že by Matouš Bořkovec měl dostat šanci obhájit svoji práci jako dobrou.